

SITUACE NA TRHU S VÍNEM V ČESKÉ REPUBLICE

SITUATION THE WINE MARKET IN THE CZECH REPUBLIC

Tomáš Urbánek

Anotace:

Příspěvek popisuje stav českého vinohradnictví a vinařství, analyzuje trh s vínem a jeho strukturu a nastiňuje jeho předpokládaný vývoj. Zabývá se historickým vývojem, situací ve světě, v Evropské unii a v České republice a popisuje vliv státu na toto odvětví.

Klíčová slova:

Víno, trh, situace.

Annotation:

This paper analyses the situation in the Czech viticulture and wine industry. It describes the structure of the wine market and also outlines its future development. Further it deals with the historical development of wine growing and describes the situation in the world, EU and the Czech Republic. The author also discusses effects of government.

Key words:

Wine, Market, Situation.

1 ÚVOD

Vinná réva provází člověka již po tisíciletí. Procházela dlouhodobým vývojem, stejně jako vinohradnictví, vinařství i jako lidé. Současné moderní technologie i výrobní postupy však stále vycházejí ze staletí osvědčených tradic. Vinice jsou nedílnou součástí krajiny, dotvářejí její vzhled a sdružují kolem sebe vinařské odborníky, ale i milovníky vína.

Ve světě, ale i v České republice, se spotřeba vína v přepočtu na osobu a rok každoročně zvyšuje. V současné době je to u nás přibližně 16 l na osobu za rok. Vinice se rozprostírají přibližně na 18 700 ha a zhruba stejný počet lidí se tomuto oboru věnuje.

2 CÍL PRÁCE

Cílem příspěvku je analyzovat současný stav vinohradnictví a vinařství v České republice i ve světě a na základě získaných informací naznačit předpokládaný další vývoj v tomto resortu. Vzhledem k tomu, že se v posledních letech stále zvyšuje spotřeba vína a také dochází ke zvyšování kvality a trvanlivosti i rozšiřování sortimentů vín, je dalším dílčím cílem tohoto příspěvku tuto situaci přehledně zmapovat a stručně, (což je dáno doporučeným rozsahem jednotlivých článků), prezentovat získané výsledky.

2 MATERIÁL A METODY

2.1 HISTORIE VÍNA A VINOHRADNICTVÍ

V některých pramenech je uváděno, že vinná réva rostla na Zemi jako divoká pnoucí se rostlina již ve druhohorách, tedy před více než 150 mil. let. Patří tedy mezi nejstarší kulturní rostliny. Vlastní název víno pochází z gruzínského pojmenování "gvino" a nejčastěji kultivovaným druhem byla planá odrůda *Vitis vinifera*, která byla nejhojněji pěstovaná na blízkém východu v oblastech dnešního Iránu a Izraele. Nejstarší nalezené zbytky vína byly

nalezeny archeologickou expedicí v Iránu, kde byl vykopán džbán s úzkým hrdlem, na jehož dně byly zachovány zbytky usazenin, obsahující kyselinu vinnou v poměrovém množství, ve kterém se vyskytuje výhradně ve vinných hroznech a dále terebintovou pryskyřici, která se od starověku až po nejslavnější dobu Římanů používala ke konzervaci vína. Džbán byl zhotoven před téměř 5 000 lety př. n. l. Toto území tehdy obývali Sumerové a protože nalezené zbytky vína jsou asi 7 000 let staré, jsou Sumerové nejstaršími doloženými vinaři. Vinná réva se pak postupně rozšířila do Egypta, Sýrie, Babylonie a později i do Číny, Palestiny, Řecka a dalších tehdejších zemí.

Víno se tak stalo součástí mnoha kultur a patřilo mezi jednu ze základních životních potřeb. Římané, kteří byli následovatelé řecké kultury, převzali od Řeků pěstování vinné révy i umění výroby vína. V průběhu dobývání jednotlivých území Římány se vinná réva postupně rozšiřovala i na dobytá území. Tak se dostala např. do míst dnešní Francie, Španělska, Německa a na naše území dorazila kolem roku 280 za vlády Římského císaře Próbusa. V průběhu času u nás i ve světě se plochy vinic střídavě zvyšovaly a snižovaly, přičemž zásluhu na rozšiřování měly hlavně kláštery. Byly vydávány různé viniční řády a nařízení, vznikaly organizované společnosti vinařů, vinařské školy a další zemská zařízení.

V naší zemi se trh s vínem vyvíjel zejména ve 20. Stol., a to následovně:

- 50. léta byla klasickým trhem výrobců, produkce se zvyšovala,
- 60. léta se nesla v duchu zvyšování produktivity práce, distribuce i kvality vín,
- 70. léta byla ve znamení změn producentů na trh spotřebitelů, trh se postupně nasycoval,
- 80. léta znamenala zvýšené konkurenční úsilí, i když v tehdejších společenském zřízení,
- 90. léta přinesla zcela nové výzvy vinařů: ekologická produkce, šetrná a technicky dokonalejší výroba, výroba jakostních vín a důraz na zdravotní důsledky požívání vína.

2.2 SOUČASNÁ SITUACE

Mezníkem ve vinařském oboru u nás, stejně jako v mnoha jiných oborech, byl rozpad česko-slovenské federace v roce 1993, podepsání společných dohod v rámci Uruguayského kola GATT, podepsání Asociační dohody s EU i uzavření bilaterálních dohod s dalšími zeměmi. Od roku 1995 se kvalita tuzemských vín prokazatelně zlepšila. V tomtéž roce v září nabyl účinnosti zákon o vinohradnictví a vinařství., který byl v roce 2004 novelizován a doplněn o změny znění některých souvisejících zákonů.

2.2.1 SITUACE NA SVĚTOVÝCH TRZÍCH

Podle výsledného sčítání závěrů výzkumu, který uskutečnila OIV,³² činila celková plocha vinic ve světě v roce celkem 7 890 tis. ha. Největší plochy vinic jsou v Evropě, kde je to 60 %, v Asii 21 %, v USA 12 % a zbývající plochy jsou v Africe, Austrálii a v Oceánii. Přes zvyšující se výrobu vína se celkové plochy vinic v posledních padesáti letech postupně snižují.

Tab. 1: Plochy vinic ve světě v mil. ha

Roky	Plocha
1951 - 1955	8 845
1971 - 1975	9 961
1976 - 1980	10 213
1981 - 1985	9 823
1986 - 1990	8 832
1991 - 1995	7 656
1996 - 2000	7 375

Zdroj: FAO, Agost Data System

³² Mezinárodní organizace pro révu vinnou a víno

Jednotlivé státy se na světových plochách vinic podílejí následovně:

Tab. 2: Státy s největší plochou vinic na světě v tis. ha.

Stát	Plocha
Španělsko	1 207
Francie	908
Itálie	868
Turecko	590
USA	415
Čína	412
Irán	287
Portugalsko	249
Rumunsko	239
Argentina	209
Chile	185
Austrálie	157

Zdroj: Zpráva OIV, 2003

Světová produkce se stále zvyšuje. V roce 2003 činila podle výsledků výzkumu OIV téměř 261 mil. hl. Nejvyšší podíl na této produkci má Evropa - 69 %, USA 17,5 %, Asie 5,2 % zbytek byl vyroben v Africe, Austrálii a Oceánii.

Tab. 3: Produkce vína ve světě celkem v 1 000 hl.

Roky	Produkce
1951 - 1955	210634
1971 - 1975	313 115
1976 - 1980	326 046
1981 - 1985	9 823
1986 - 1990	8 832
1991 - 1995	7 656
1996 - 2000	7 375

Zdroj: FAO, Agost Data System

Největší světoví producenti vín jsou uvedeni v tabulce 4.

Tab. 4: Největší světoví producenti vína v mil. hl.

Stát	Produkce
Francie	46,0
Itálie	43,0
Španělsko	40,0
USA	21,0
Argentina	18,0
Čína	12,0
Austrálie	11,0
JAR	8,0
Německo	7,0
Portugalsko	6,5
Chile	6,0
Rumunsko	5,5

Zdroj: Zpráva OIV, 2003

Země sdružené v EU mají na svém území 45% všech světových vinic a jejich podíl na světové výrobě a spotřebě vín činí 60 %. EU zajišťuje 70 % celkového světového vývozu vín. Průměrná spotřeba za rok činí v zemích EU 31 l na osobu. Vzhledem k nadprodukcí vín na evropském, ale i světovém trhu, je konkurence mezi jednotlivými pěstitelskými oblastmi relativně silná. Nejvyšší intenzity dosahuje na trhu s levnými a méně kvalitními stolními víny. V posledních letech však poptávka po nejlevnějších vínech zvolna klesá a spotřebitelé požadují stále více vína kvalitnější.

2.2.2 SOUČASNÁ SITUACE V ČESKÉ REPUBLICCE

V České republice je produkce vína v posledních dvaceti letech kolísavá a vyplývá z výše a kvality úrody, která je závislá na lokálních klimatických podmínkách, resp. jejich kolísání.

Tab. 5: Celková produkce vína v České republice

Rok	Množství v hl.
1991/1992	686 980
1992/1993	682 840
1993/1994	487 760
1994/1995	525 000
1995/1996	335 160
1996/1997	507 360
1997/1998	268 800
1998/1999	412 440
1999/2000	697 000
2000/2001	520 000
2001/2002	545 000
2002/2003	495 000

Zdroj: MZE, Zpráva ČMVVU

3 PŘEDPOKLÁDANÝ VÝVOJ NA TRHU VÍNA V ČESKÉ REPUBLICCE

Spotřeba vína v České republice má stoupající tendenci. Podle kvalifikovaných výzkumů se každoročně zvyšuje o 9 až 10 %. I když rozloha přihlášených vinic (v rámci legislativy EU) je již v České republice stabilizována na v úvodu uvedené rozloze 18 700 ha, je reálný předpoklad, že by se na základě probíhajících jednání mohlo podařit v nejbližších letech tuto rozlohu zvýšit téměř o 1 000 ha.

Od roku 2006 je na trhu očekávaná tzv. originální certifikace vín VOC (podle některých pramenů uváděná jako V.O.C.) Vinařský zákon umožní jako novinku to, že o příslušné povolení mohou žádat ministerstvo zemědělství pouze vinařská sdružení. Zpřísněné podmínky mají zaručit zvýšenou kvalitu vín. Tato nová filozofie vychází ze zemí EU a značení má vycházet z původu vín a nikoliv z obsahu přírodních cukrů. Cílem tohoto systému je dodávat na trh celoročně, ale i v následujících letech víno stále stejné kvality a dalších vlastností.

4 ZÁVĚR

Na základě analýz a zjištění, popsanych v tomto článku, byla v rámci možností omezeného rozsahu stručně charakterizována historie, současná situace a nastíněn předpokládaný vývoj v oblasti vinohradnictví a vinařství v České republice a ve světě. Přes problémy, které jsou v tomto oboru podobné jako v jiných zemědělských činnostech, se jedná o perspektivní a stále se rozvíjející a zejména oblíbenou lidskou činnost. Spotřeba vína v České republice i zahraniční obchod s touto komoditou je dán jednak vstupem České republiky do EU, ale i změnou životního stylu spotřebitelů. V roce 1998 dodali čeští vinaři na trh necelých

200 000 hl. kvalitních jakostních a přívlastkových vín, zatímco v roce 2003 už to bylo přes 300 000 hl. Celková domácí produkce (včetně stolních vín) pak dosáhla 500 000 hl.

Se zvyšující se kvalitou českých vín stoupá i jejich obliba u spotřebitelů. Tím jsou čeští vinaři stále více součástí světového trhu. I když se zvyšuje import vína do naší republiky, vývoz českých vín má také stoupající tendenci. Cílem českých vinařů by mělo být zaměření se na kvalitnější vína, lepší informovanost spotřebitelů o vínech, zvyšování kultury pití vína a také upevňování postavení a konkurenceschopnosti v rámci zemí EU i celého světa.

5 SEZNAM LITERATURY

1. Kraus, V. *Réva víno v Čechách a na Moravě*. Praha: Radix, 1999, 284 s. ISBN 80-86031-23-3.
2. Kraus, V. *Marketing ve vinařství v roce 1993*. Praha: Vinařský obzor, 2000, Sdružené čís. 7, 8, s. 262-264. Bez ISBN.
3. Procházka, P. a kol. *European wine economy*. Budapešť: SI University, 2003, 307 s. ISBN 963-9265-96-X.
4. Stevenson, T. *Světová encyklopedie vín*. Praha: Balios, 1999, 502 s. ISBN 80-242-0222-0.

Kontaktní adresa autora:

Ing. Tomáš Urbánek, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Provozně ekonomická fakulta, Ústav marketingu a obchodu, Zemědělská 1, 613 00 Brno, telefon: 545 132 330, e-mail: urbanek@mendelu.cz.

Výsledky uvedené v příspěvku jsou součástí výzkumného záměru, id. kód VZ: 62156 48904 "Česká ekonomika v procesech integrace a globalizace a vývoj agrárního sektoru a sektoru služeb v nových podmínkách evropského integrovaného trhu", tématický okruh 03 "Vývoj vztahů obchodní sféry v souvislosti se změnami životního stylu kupního chování obyvatelstva a změnami podnikového prostředí v procesech integrace a globalizace", realizovaného za finanční podpory ze státních prostředků prostřednictvím MŠMT.